

بررسی میزان تاثیر گذاري عناصر معماری بومی بر سرزندگی شهروندان در محلات بافت قدیم رشت؛ نمونه موردی: محله ساغری سازان

حمیدرضا باحقیقت منگودهی - مربی، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، ایران.

رضا پرویزی - مربی، گروه معماری، موسسه آموزش عالی دیلمان، لاهیجان، لاهیجان، ایران.

امیررضا کریمی آذری* - استادیار، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، ایران.

سپیده نمازی جوکندان - دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه معماری، موسسه آموزش عالی دیلمان لاهیجان، لاهیجان، ایران.

Evaluation of the impact on the vitality of citizens in neighborhoods old architectural elements native Rasht (Case Study: Neighborhood Sagharisazan)

Abstract

If we consider the city as a living organism needs to survive in vitality. The nativism one of the major issues that man has always been involved with one of the most important indicators of manufacturing space. The loss of local architecture means the loss experience of the past and more importantly the loss of comfort and quality of life is low. The vitality of the environment Nyzkamla life is affected by this issue because the vitality of positive psychology is one of the variables that are associated with improved quality of life. The vitality of the environment is also quite affected by this issue because the vitality of positive psychology is one of the variables that are associated with improved quality of life. In this study the factors affecting the vitality of citizens in local social and behavioral bases of Gilan be monitored and Given the importance of quality of life, past and present residents of the neighborhood in the old city of Rasht Sagharisazan social behavior in a sample of the stations studied. This paper attempts to clarify and identify the influence of the vernacular architecture of public space in the form of an old tissue. Therefore, this article is analytical way. Theoretical Foundations of research and analysis on the way library users Sagharisazan Rasht district has also been developing the questionnaire and factor analysis was performed. For this purpose, we used Excel and Spss Software. The results show that the index of the vernacular architecture of the old headquarters of social behavior on the vitality of Gilan always effective.

Key words: quality of life, elements of vernacular architecture, vitality.

چکیده

اگر شهر را به مانند یک موجود زنده فرض کنیم برای ادامه زندگی به سرزندگی و نشاط نیازمند است. از طرفی بومی گرایی یکی از مهمترین مسائلی است که انسان همواره با آن درگیر بوده و یکی از شاخصه های مهم در تولید و ساخت فضاها بوده است. از بین رفتن معماری بومی منطقه به معنای از بین رفتن تجربیات گذشتگان و از همه مهم تر از بین رفتن آرامش و آسایش و کم شدن کیفیت زندگی انسان می باشد. میزان سرزندگی افراد در محیط زندگی نیز کاملاً تحت تأثیر این موضوع میباشد زیرا سرزندگی یکی از متغیرهای روانشناسی مثبت نگر است که با بهبود کیفیت زندگی رابطه دارد. در این پژوهش سعی شده عوامل موثر بر میزان سرزندگی شهروندان در قرارگاه های رفتاری اجتماعی بومی استان گیلان بررسی شود و با توجه به اهمیت بافت قدیم شهر در کیفیت زندگی گذشته و حال شهروندان، محله ساغری سازان رشت در قالب نمونه ای از قرارگاه های رفتاری اجتماعی مورد مطالعه قرار گرفته است. مقاله حاضر تلاشی در جهت بررسی و شناسایی میزان تاثیرگذاری عناصر معماری بومی فضای عمومی در قالب تحلیل یک بافت قدیمی است. در راستای این هدف این مقاله به شیوه توصیفی - تحلیلی است. مبانی نظری تحقیق با روش کتابخانه ای و تحلیل نظرات استفاده کنندگان محله ساغری سازان شهر رشت نیز به واسطه تدوین پرسشنامه و روش تحلیل عاملی صورت گرفت. بدین منظور از ابزارهای نرم افزاری Excel و Spss استفاده شد. نتایج نشان می دهد که شاخص های معماری بومی بافت قدیم قرارگاه رفتاری اجتماعی گیلان همواره بر میزان سرزندگی افراد موثر هستند.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، عناصر معماری بومی، سرزندگی.

«انسان موجودی هدفمند و جویای نشاط (شادکامی)، خوشبختی و سعادت است و تا زمانی که به آنچه می خواهد دست نیابد احساس نشاط، خوشبختی و سعادت نمی کند» (آستین فشان و هزار جریبی، ۱۳۸۸). امروزه به دلایل گوناگون تامین نشاط، شادی و سرزندگی به مثابه آرمانی مشروع درصد بسیاری از برنامه های طراحی به چشم می خورد. طراحان نیز در شرایط رقابت جهانی برای کسب سهم بیشتر از سرمایه ها، استعدادها و توجه جامعه بین المللی، سرزندگی را به عنوان ابزار مؤثر جهت ارتقاء توان رقابتی فضاها تلقی می نمایند. امروزه فضاهایی که در آن تعاملات اجتماعی شهروندان شکل می گیرد مانند فضاهای شهری و عمومی که فرهنگ جامعه در بستر آن ارتقاء می یابد، در کشور روزه روزبه روز در حال افول است (گلکار، ۱۳۸۶). سرزندگی، مفهومی است که مناطق شهری موفق را از مناطقی که فاقد این مفهوم هستند متمایز می کند. سرزندگی اجتماعی در فضای عمومی شهری به یک فضای امن تر، مطلوب تر، و جذاب تر که ظرفیت برای ارائه گزینه های بیشتر برای فعالیت های اجتماعی و انتخابی افراد را فراهم می کند، و همچنین به عنوان یک محل برای مبادلات فرهنگی است، اشاره دارد. این نوع از فضا نتیجه موفق از روند تهیه مکان برای مردم است. یکی از این فضاهایی که به نسبت در شهرهای بزرگ ایران نیز به وفور یافت می شود محلات قدیمی می باشد. در نگاهی به محله ساغری سازان رشت به وضوح مشخص می شود که در قرارگاه های رفتاری اجتماعی گذشته به سرزنده بودن و ارتباط این سرزندگی با فعالیت های اجتماعی و میزان استفاده مطلوب کاربران اهمیت خاص داده شده است و همین مسئله مؤید ضرورت و اهمیت این پژوهش است تا بتوان این موضوع را به عنوان منبع برای طراحی قرارگاه های رفتاری اجتماعی نامطلوب امروزه در نظر گرفت. امروزه در فضاهای عمومی شاهد عدم مطلوبیت فضایی و

کیفیت لازمه هستیم. انسان ها صرفاً برای انجام فعالیت های ضروری خود به آن فضا مراجعه می کنند و گرنه شرایط مناسبی که منجر به جذب مردم برای ماندن در فضا و استفاده از آن شود وجود ندارد. این مقاله به بررسی مفهوم سرزندگی از بعد اجتماعی که همان Vitality است می پردازد، که در واقع بازتاب سطح شلوغی شهر در اوقات مختلف و در بخش های مختلف است (رضوانی و خستو، ۱۳۸۹). از طرفی معماری از جمله هنرهای کهن بشری است که شاید بیش از هر هنر دیگری خود را با عناصر بومی و منطقه ای هماهنگ ساخته است. از این رو در هر گوشه از این کره خاکی که پا می نهیم با بناهایی روبه رو می شویم که هر یک متناسب با اقلیم آن منطقه ساخته شده اند. اما نکته جالب توجه آن است که آنچه معماری هر منطقه را تحت تأثیر قرار می دهد، تنها شرایط اقلیمی نیست، بلکه آداب و رسوم و باورها و اعتقادات خاص هر منطقه نیز بر معماری آن تأثیر بسیار دارند و از طرفی چه به لحاظ کالبد فیزیکی و چه از نظر روابط اجتماعی حاکم در فضا، پاسخگویی لازم را برای جذب افراد به درون خود داشته و برای افراد استفاده کننده نیز احساس مطلوبی در پی دارند. در این راستا پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به سوال ذیل است: «عناصر معماری بومی محلات بافت قدیم رشت به عنوان یکی از قرارگاه های رفتاری اجتماعی گیلان بر کدام فاکتورهای سرزندگی و به چه میزان موثر می باشد؟»

روش تحقیق

با توجه به تلاش مقاله برای تحلیل عناصر معماری بومی قرارگاه های رفتاری اجتماعی گیلان و بررسی تأثیر آن ها بر میزان سرزندگی افراد؛ در نتیجه نظری بودن بحث، نوع تحقیق در حیطه تحقیقات بنیادین جای گرفته و عملاً روش های زیر در آن به کار گرفته شده است. روش استدلالی و تحلیل محتوای متن در بررسی ساختار قرارگاه های رفتاری اجتماعی و مبانی نظری معماری بهره خواهد جست. دوم آنکه برای

انطباق مباحث نظری بر عرصه معماری با بررسی عناصر از روش استدلالی و نیز در بخش مشاهده (پیمایش)، از روش غیرمستقیم (پرسشنامه) برای تحلیل شاخص‌ها و معیارهایی، عناصر معماری بومی قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گیلان و سرزندگی در معماری این فضاها بهره خواهد برد.

اهداف و ضرورت تحقیق

این مقاله با هدف بررسی عناصر معماری بومی محلات بافت قدیم گیلان به عنوان نمونه ای از قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی در راستای تدوین این عناصر در کنار بررسی فاکتورهایی که موجب سرزندگی افراد در قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی می‌شود، تدوین شده است که در نهایت مقاله حاضر به دنبال بررسی میزان تاثیر عناصر معماری بومی محلات بافت قدیمی گیلان به عنوان نمونه ای از قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی بومی گیلان بر میزان سرزندگی افراد می‌باشد.

ضرورت تحقیق نیز این است که: دگرگونی‌هایی که در حین اجرای تغییرات و نوسازی در شهرهای تاریخی ایران و گیلان به وجود آمده، سبب تغییر فرم و سازه ساختمانها و فضاهای شهری شده است. پیشنهاد طرح‌هایی موافق با خواسته‌های فرهنگی اجتماعی ساکنین و در نظر گرفتن فرآیند تأثیر هویت منطقه بر معماری فضاهای اجتماعی از اهمیت بارزی برخوردار است. از این رو در تحقیق موجود، تجربه‌های به دست آمده جهت به کارگیری معماری صحیح علمی، که حاصل تهیه و بررسی پتانسیل فضاهای اجتماعی موجود و پرسشگری از شهروندان ناحیه تاریخی مورد بررسی در دوره معاصر بوده و تئوری‌های پایه‌ای معماری به عنوان پیشنهادی برای طراحی قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گیلان ارائه می‌شود. با این وصف، مقاله روند زیر را برای رسیدن به هدف خود طی می‌کند:

به دنبال استخراج، تعریف عناصر معماری بومی محلات بافت قدیم گیلان در قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی؛

به دنبال مفهوم دقیقی از سرزندگی و نشاط در قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی. بر اساس یافته‌ها؛ شاخص‌ها و معیارهای القای سرزندگی در معماری بومی قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گیلان و در بطن ساختار فضاهای عمومی بومی مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

فرضیه‌های تحقیق عبارتند از:

آیا عناصر معماری بومی محله ساغری سازان رشت به عنوان یک قرارگاه رفتاری اجتماعی بر سرزندگی افراد تاثیر دارد؟ عناصر معماری بومی محله ساغری سازان رشت به عنوان یک قرارگاه رفتاری اجتماعی به چه میزان بر فاکتورهای سرزندگی تاثیر گذارند؟ آیا میزان سرزندگی افراد در محله ساغری سازان رشت به عنوان یک قرارگاه رفتاری اجتماعی، با توجه به شاخص‌های معماری بومی متفاوت موجود در فضاها، متفاوت است؟ میزان تأثیرگذاری هر یک از عناصر معماری بومی محله ساغری سازان؛ (وجود فضاهای مذهبی، وجود فضاهای خدماتی، وجود راسته بازارهای متفاوت، وجود فضاهای حرکتی خاص، وجود تزئینات، استفاده از متریال بومی) بر میزان سرزندگی افراد چگونه است؟

سوال اصلی تحقیق عبارتند از:

عناصر معماری بومی محلات بافت قدیم به عنوان قرارگاه‌های رفتاری اجتماعی گیلان بر کدام فاکتورهای سرزندگی و به چه میزان موثر می‌باشد؟

ادبیات موضوع

سرزندگی محیط شهری

حیات و زندگی فرد در میان جمع بودن است و آنچه به یک فضا زندگی می‌بخشد، مردم و حضور فعال و پر شور و نشاط آنها در فضاست (پاکزاد، ۱۳۷۸، ص ۸۴). برای دست یافتن به شهری زنده و یا سرزندگی در محیط شهر، باید مکان‌ها و موقیت‌هایی برای ایجاد تجربه‌های دوست‌داشتنی فراهم آورد (لنارد، ۱۳۸۴، ص ۹۹). در این قسمت سعی شده سرزندگی را از دیدگاه افراد مختلف بر اساس تقدم زمانی بررسی کرده به خصوص سرزندگی که ما را با

مفهوم اجتماعی آن آشنا می‌سازد. جیکوبز در کتاب مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکا که در سال ۱۹۶۱ منتشر شده، می‌گوید: خیابان زنده همواره استفاده‌کنندگان و تماشاچیان را در کنار هم دارد، وی سرزندگی خیابان را امکان برقراری برخوردها و تعاملات مفید بین افراد و تماشاگردن دیگران می‌داند (جیکوبز، ۱۹۶۱). در سال ۱۹۸۷ «آلن جیکوبز» و «دانلد اپلیارد» بیانیه‌ای با عنوان «به سوی یک مانیفست طراحی شهری» منتشر کردند، که بر اساس آن سرزندگی را امکان زندگی راحت در یک شهر تعریف نموده‌اند. همچنین «جان روس» رئیس کمیسیون معماری و محیط مصنوع انگلستان، معتقد است برای ارجاع به سرزندگی باید از واژه کیفیت استفاده کرد. وی سرزندگی را چنین تعریف می‌کند: «کیفیت زندگی آن طور که مردم در فضای شهری ادراک و تجربه می‌کنند» (گلکار، ۱۳۸۶). جان لنگ نیز به نقل از سوزان و هانری لنارد که در کتاب آفرینش نظریه معماری منتشر شد در سال ۱۹۸۷ به بیان منعطف بودن رابطه بین محیط و انواع فعالیت‌های مردم اشاره میکند و چنین می‌گوید: یک مکان رفتاری مثل میدانی از شهر را می‌توان به تعدادی مکان خرد رفتاری تقسیم کرد. زنده بودن چنین مکان‌هایی به این بستگی دارد که هر مکان خرد رفتاری چه رفتارهایی را تامین کند و تمایلات مردم نسبت به آن‌ها چه باشد (لنگ، ۱۳۸۳). «هانری لنارد» نیز در کتاب سرزنده‌سازی شهرها که در سال ۱۹۹۷ منتشر شده است، سرزندگی را به صورت زیر تعریف می‌کند: امکان تماشای مردم و شنیدن صدای آن‌ها، امکان گرد هم آمدن غیر رسمی مردم در عرصه‌های عمومی، فرصت اجتماعی شدن برای کودکان و نوجوانان در عرصه‌های عمومی، تایید و ارزش قائل شدن همه شهروندان برای یکدیگر و احترام به معرفت و آگاهی‌های ساکنان (دادپور، ۱۳۸۹، ص ۲)، در سال ۲۰۰۰ «چارلز لاندی» مفهوم سرزندگی را به گونه‌ای متفاوت بررسی نموده، از نظر او سرزندگی و

زیست‌پذیری به لحاظ اجتماعی می‌تواند به واسطه سطوح پایین محرومیت، پیوستگی اجتماعی قوی، ارتباطات خوب و پویایی میان لایه‌های اجتماعی، روحیه جمعی و غرور مدنی، دامنه وسیعی از شیوه‌های زندگی، روابط موزون و یک جامعه شهری با طراوت توصیف گردد (لاندی، ۲۰۰۰)، در سال ۲۰۰۵ نیز در لغت نامه شهرسازی «اربرت کوان» سرزندگی و زیست‌پذیری در کنار هم آمده و این‌گونه معنی شده است: ویژگی مراکز شهرهای کوچک و بزرگ موفق است. سرزندگی شهر بازتاب سطح شلوغی آن در اوقات مختلف روز و در بخش‌های مختلف است، که در واقع اشاره به همان سرزندگی اجتماعی دارد؛ در صورتی که زیست‌پذیری میزانی برای سنجش ظرفیت آن برای جذب سرمایه برای بقا، بهبود و تطابق نیازهای متغیر است (رضوانی و خستو، ۱۳۸۹). «یان گل» که در مطالعات خود بیشتر به بحث مسائل اجتماعی پرداخته است فضایی را از این نظر سرزنده می‌داند که امکان عبور و مرور آهسته و فعالیت پیاده فراهم باشد. وی می‌گوید در برنامه‌ریزی فضاهای عمومی باید توجه داشت که دو گروه بازدیدکنندگان و استفاده‌کنندگان از فضا، مهمترین گروه‌های مخاطب هستند. برای اطمینان یافتن از اینکه فضاهای شهری سرزنده و مردم‌گرا باشند، می‌بایست مطمئن شد که شرایط خوبی برای این دسته از مردم فراهم شده است. از دیگر معیارهای سرزندگی از نظر گل، جبهه‌های فعال جلویی ساختمان‌ها و ارتباط مناسب بین فعالیت‌های داخل و خارج ساختمان‌ها و رعایت مقیاس انسانی فضاها و همچنین توجه به کیفیت طراحی و اجتناب از نماهای شیشه‌ای و درخشان به دلیل خاصیت دعوت‌کنندگی که به فضا می‌بخشند (گل، ۱۳۸۹).

حوزه مورد مطالعه

رشت از نظر بافت تاریخی و معماری جزء یکی از شهرهای مهم تاریخی ایران به شمار می‌آید. اما به جهت شرایط آب و هوایی آن و نابودی آثار تاریخی

و معماری، بناهای زیادی در این شهر تاریخی که قدمت مرکزیت آن به پیش از سده‌ی نهم ه.ق باز می‌گردد، باقی نمانده است. با این حال تنوع و تعدد محلات تاریخی بازگو کننده‌ی قدمت این شهر می‌باشد. یکی از محلات مهم شهر رشت، ساغری‌سازان است که یادگارهای مهم معماری و تاریخی در دل خود دارد. گام‌هایی که از چند قرن اخیر جهانگردانی که از این شهر عبور می‌کردند در سفرنامه‌های خویش با توصیف بازاری که آسمان آن پیدا بود و خانه‌هایی با سقف سفال پوش قرمز زیبا و پرچین‌ها و درختان سرسبز آن برداشته‌اند. «هنگام ورود به رشت سفال‌های قرمز رنگ، پرچین‌ها و درخت‌های فراوان به چشم می‌خورد که پس از جاده‌های یکنواخت و گرم صحرا منظره‌ی دل‌انگیزی به وجود می‌آورد (ریچاردز، ۱۳۸۹، ص ۳۲۸). در قدیمی‌ترین نقشه رشت محله‌ی زاهدان شامل مناطق زیر است: «قبرستان»، قراولخانه، حمام ساغری‌سازان، مسجد ساغری‌سازان، بازار ساغری‌سازان، گذر ساغری‌سازان، بقعه‌ی آقا سید عباس، [مسجد] مدرسه حاج سمیع، [سه] مسجد، منزل قنسول فرانسه، خانه قنسول روس، مسجد سفید، [مسجد] تکیه شیخ نقی، مسجد و بقعه‌ی خواهر امام [رضا] علیه‌السلام، [دو] مسجد، حمام نایب، حمام کاظم حکیم‌باشی (نیکویه، ۱۳۸۷، ص ۱۳۲).

پیشینه تحقیق

در خارج کشور دو تن از مشهورترین افرادی که به طور خاص به موضوع سرزندگی پرداخته‌اند، جین جیکوبز و کوین لینچ هستند. این دو هر کدام با رویکردی خاص به این مفهوم نگریده‌اند که بر دیدگاه آن‌ها با وجود ارزشمند بودن، نقدهایی وارد می‌باشد (جیکوبز، ۱۳۸۶، ص ۱۶۰). چهار شرط اصلی را برای خلق تنوع بارور در خیابان‌ها و نواحی شهری و در نتیجه سرزندگی شهری بیان می‌نماید: محدوده ترجیحاً دارای بیش از دو کارکرد اصلی باشد؛

غالب بلوک‌ها کوتاه باشند؛

منطقه ترکیبی از ساختمانهایی با سن و شرایط متفاوت باشد؛

تراکم فشرده‌ی کافی مردم صرف نظر از علت حضورشان وجود داشته باشد.

او در شرط اول بر روی تنوع کاربری، در شرط دوم و سوم بر روی تنوع کالبدی و در شرط چهارم از تنوع فعالیت‌ها سخن می‌گوید؛ در واقع به اعتقاد او تنوع، سرزندگی را به دنبال خواهد داشت؛ البته این کاربری‌ها هستند که فعالیت‌ها را پدید می‌آورند و با وجود کاربریهای مختلط، قطعاً تنوع فعالیتی نیز بالا می‌رود و در نتیجه آن تنوع افراد مراجعه کننده در ساعات متفاوت روز افزایش می‌یابد؛ بنابراین یکی از ملزومات سرزندگی خیابان، وجود کاربری مختلط و تنوع آن‌ها است؛ ولی تنوع تنها یکی از ملزومات ایجاد سرزندگی و پویایی در یک فضا است و عناصر قدرتمند دیگری نیز وجود دارند که در ایجاد فضای شهری سرزنده تأثیرگذار هستند؛ به عنوان نمونه در مقیاس خرد، طراحی شهری جذاب و متناسب با فعالیتها که باعث جلب افراد به آنجا می‌شود و در مقیاس کلان، عوامل اجتماعی، فرهنگی، محیطی که از برون بر فضا تأثیر می‌گذارند، نادیده گرفته شده است. کوین لینچ در کتاب «تئوری شکل شهر» (۱۳۸۱، صص ۱۶۶-۱۵۵) عمدتاً سرزندگی را در مقیاس کلان مورد بررسی قرار میدهد و معتقد است سرزندگی به همراه ۵ عامل دیگر معنی، تناسب، دسترسی، نظارت و اختیار، کارایی و عدالت، محورهای عملکردی شکل خوب شهر را تشکیل می‌دهند. او سرزندگی را به چند بخش تقسیم می‌کند که عبارتند از:

«بقا، کفایت مقدار لازم آب، هوا، غذا، انرژی و خدمات مواد زائد و ایمنی، عدم وجود سموم زیست محیطی و خطرات، سازگاری، هماهنگی میان محیط زیست و نیازهای انسانی، سلامتی و تنوع ژنتیکی موجودات زنده مورد استفاده انسان و در نهایت ثبات بیولوژیکی.»

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۷۳

جدول ۱. انواع سرزندگی و زیست پذیری؛ ماخذ: ۲۰۰۰، Jamdry

<p>سرزندگی اقتصادی: توسط سطوح اشتغال، درآمد خالص و استانداردهای زندگی مردم در یک منطقه تحت بررسی، شمار سالیانه گردشگران، عملکرد خرده فروشیها، ارزش زمین و دارائی مورد ارزیابی قرار می گیرد.</p>	
<p>سرزندگی اجتماعی: به وسیله سطوح فعالیتها و تعاملات اجتماعی به علاوه ماهیت ارتباطات اجتماعی سنجیده می شود. یک شهر سرزنده و زیست پذیر به لحاظ اجتماعی می تواند به واسطه سطوح پایین محرومیت، پیوستگی اجتماعی قوی، ارتباطات خوب و پویایی میان لایه های اجتماعی، روحیه جمعی و غرور مدنی، دامنه وسیعی از شیوه های زندگی، روابط موزون و یک جامعه شهری با طراوت توصیف گردد.</p>	<p>زیست پذیری: خوداکتفایی بلند مدت، پایداری، سازگاری، انطباق پذیر و خوداحیایی سرزندگی: سطوح فعالیت، استفاده و مشارکت، تعاملات، ارتباطات، مبادلات و معاملات و سطوح نمایش (چگونگی تظاهر فعالیتها و تعاملات در جهان بیرونی) انواع سرزندگی و زیست پذیری</p>
<p>سرزندگی و زیست پذیری محیطی: دو جنبه را در برمی گیرد: اول پایداری اکولوژیکی که در رابطه با متغیرهایی نظیر آلودگی هوا و صوت، دفع مواد زائد و فاضلاب، انبوهی ترافیک و فضاهای سبز قرار دارد و جنبه دوم، طراحی است که متغیرهایی مانند خوانایی، حس مکان، تمایز معمارانه، اتصال و ارتباط بخشهای مختلف شهر، کیفیت روشنایی و این که محیط شهری تا چه حد دوستانه، امن و به لحاظ روانشناسی نزدیک شدنی است را در بر می گیرد.</p>	
<p>سرزندگی و زیست پذیری فرهنگی: دربرگیرنده بقا، احترام و تجلیل از شهر و مردمانش، هویت، خاطرات، سنت، جشن ها اجتماعی، تولید، توزیع و مصرف محصولات دست بشر و نشانه هایی که بیانگر ماهیت متمایز شهر می باشد است.</p>	

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۷۴

«لینچ» در طبقه بندی خود، عمدتاً معیارهای بیولوژیکی و اکولوژیکی را مدنظر قرار داده و تنها با این رویکرد به موضوع سرزندگی می پردازد؛ عواملی نظیر مسائل اجتماعی، فرهنگی را که درست به اندازه عوامل اکولوژیکی در این بحث دارای اهمیت می باشند نادیده گرفته است؛ بنابراین به منظور دستیابی به یک محیط سرزنده و پویا می توان باید جامع تری به موضوع نگر است تا امکان طبقه بندی کامل تری فراهم گردد.

افراد نیز به سرزندگی فضای شهری پرداخته اند؛ «پامیر» در کتاب «خلق یک مرکز شهری پرجنب و جوش» عوامل موثر بر یک مکان عمومی موفق و پرجنب و جوش را این چنین معرفی می نماید:

«موقعیت مکان»: جایگاه یک فضای عمومی موفق بایستی به گونه ای باشد که پذیرای جمع کثیری از افراد باشد؛ به علاوه در نزدیکی مراکز خرده فروشی باشد به گونه ای که جاذب و تولیدکننده فعالیت پیاده گردد.

«اندازه مکان»: اندازه یک فضای عمومی موفق باید به گونه ای باشد که گنجایش تفریحات جمعی و رویدادها را داشته باشد ولی نه آنقدر بزرگ که محصوریت فضا از بین رود.

جدول ۳. عوامل موثر در میزان سرزندگی (Vitalist) شهروندان در فضای شهری

عوامل تقویت کننده	عوامل تهدید کننده
تراکم افراد	ازدحام
وجود فضاهای توقف و مکث	وجود فضاهای صرفاً حرکتی و بدون توقف
حضور عناصر طبیعی و چشم انداز	بی نظمی در سازماندهی و طراحی عناصر طبیعی
وجود عناصر خاص بصری	عدم توجه به عناصر بصری
وجود فضاهایی برای رفع نیاز	عدم توجه به نیازهای شهروندان
تقویت حس تعلق در شهروندان	نا آشنایی با محیط اطراف

کاربری منعطف، راحتی، سازگاری و کیفیت بالا در عین سادگی اشاره می کند.

با توجه به جدول ۳ عوامل و معیارهای عام سرزندگی را می توان به صورت زیر برشمرد:

محتوای پرسشنامه و تعیین قابلیت اتکای آن

جمعیت آماری پژوهش، شهروندان شهر رشت هستند. که طبق آمار ارائه شده در حدود ۷۰۳۰۰۰ نفر جمعیت دارد. جامعه آماری مورد بررسی ۱۰۰ نفر هستند، که به صورت تصادفی از میان شهروندان محله ساغری سازان شهر رشت انتخاب شده اند. محتوای پرسشنامه علاوه بر سوالاتی مربوط به جنسیت، سن، وضعیت تاهل و میزان تحصیلات، شامل ۱۸ پرسش بسته پاسخ در خصوص سنجش ترجیحات و ادراک شهروندان از عناصر معماری بومی در میزان سرزندگی در محیط زندگی خود، است. ترجیح شهروندان توسط پرسش های بسته پاسخ به صورت داوری ارزشی ۵ مرحله ای در مقیاس لیکرت شامل خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم تنظیم شده است.

یافته ها، نتایج و آزمون فرضیات

با توجه به جدول همبستگی می بینیم که بیشترین همبستگی مربوط میزان تاثیرگذاری عوامل وجود فضاهای مذهبی (مسجد و غیره) در قرارگاه رفتاری اجتماعی و وجود تزئینات بر روی بناهای اصلی که موجب افزایش فعالیت شهروندان خواهد شد و با

نمودار ۱. فاکتورهای سرزندگی در قرارگاه های رفتاری اجتماعی؛ ماخذ: نگارندگان.

«برنامه ریزی مکان»: ایجاد یک فضای زنده و دوستدار مردم هنگامی امکانپذیر است که اطراف آن مکان به وسیله مغازه های خرده فروشی، رستوران ها و کافه ها احاطه شده باشد. در نظر او که یکی از راه های کسب موفقیت در فضای شهری، ایجاد فعالیت های تجاری به خصوص خدمات خوراکی است.

«طرح مکان»: طراحی یک مکان باید ظرفیت فضا را برای جذب و مطابقت فعالیتها افزایش دهد. در این رابطه به مواردی نظیر نشیمنگاه مناسب،

جدول ۴. عناصر معماری بومی قرارگاه های رفتاری اجتماعی بومی گیلان

تصاویر	عناصر تشکیل دهنده	نمونه قرارگاه رفتاری اجتماعی بومی
	وجود فضا های مذهبی	محله زاهدان و ساغری سازان
	وجود فضاهای خدماتی (حمام مردانه، مسافرخانه و غیره)	
	وجود بازار (راسته نعل کردن اسب، راسته ماهی فروشان، راسته مسگران و غیره)	
	وجود فضاهای حرکتی خاص (خیابان های پهن و کوچه های باریک)	
	وجود تزئینات بر روی بناهای اصلی	
	استفاده از متریال بومی در تمامی فضاها (چوب، سنگ و ...)	

توجه به سطح معناداری آن به این نتیجه می رسیم که وجود فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتار اجتماعی و وجود تزئینات بر روی بناهای اصلی موجب افزایش فعالیت شهروندان خواهد شد. و فرض صفر یعنی وجود نداشتن رابطه بین دو متغیر رد می شود. همچنین در مورد دوم که کمترین همبستگی می باشد به بررسی همبستگی بین عوامل وجود فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتاری اجتماعی و وجود بازار (راسته نعل کردن اسب، راسته ماهی فروشان، راسته مسگران و...) که موجب افزایش فعالیت شهروندان خواهد شد با توجه به سطح معناداری به این نتیجه می رسیم که وجود فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتاری اجتماعی بر وجود بازار تاثیر نداشته و موجب افزایش فعالیت شهروندان نمی شود و فرض صفر یعنی وجود نداشتن رابطه بین دو متغیر تایید می گردد.

باتوجه به جدول همبستگی می بینیم که بیشترین همبستگی مربوط به همبستگی وجود فضاهای خدماتی و وجود فضاهای مذهبی می باشد باتوجه به سطح معناداری به این نتیجه می رسیم

جدول ۴. جدول همبستگی بین متغیرها در رابطه با فاکتور فعالیت

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معناداری
میزان تاثیرگذاری عوامل فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتاری اجتماعی و وجود تزئینات بر روی بناهای اصلی که موجب افزایش فعالیت شهروندان خواهد شد.	۰/۲۰۵	۰/۰۴۰
میزان تاثیرگذاری عوامل وجود فضاهای مذهبی در قرارگاه رفتاری اجتماعی و وجود بازار (راسته نعل کردن اسب، راسته ماهی فروشان، راسته مسگران و غیره) که موجب افزایش فعالیت شهروندان خواهد شد.	۰/۰۰۸	۰/۹۳۵

جدول ۵. جدول همبستگی بین متغیرها در رابطه با فاکتور رضایت

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنادار
میزان تاثیرگذاری وجود فضاهای خدماتی (حمام، مسافرخانه و غیره) و وجود فضاهای مذهبی (مسجد و غیره) در قرارگاه رفتاری اجتماعی	۰/۱۴۸	۰/۱۴۲
میزان تاثیرگذاری وجود بازار (راسته نعل کردن اسب، راسته ماهی فروشان، راسته مسگران و...) و وجود تزئینات بر روی بناهای اصلی در رضایت	۰/۰۱۷	۰/۸۶۹

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۷۷

معناداری آن به این نتیجه می‌رسیم که وجود فضاهای حرکتی خاص و وجود بازار موجب ایجاد تنوع برای شهروندان معنادار است و فرض صفر یعنی وجود نداشتن رابطه بین دو متغیر رد می‌شود. همچنین در مورد دوم که کمترین همبستگی را دارا می‌باشد به بررسی همبستگی بین وجود بازار و وجود فضاهای پرداخته می‌شود و با توجه به سطح معناداری به این نتیجه می‌رسیم که وجود بازار و وجود فضاهای ارتباطی باهمدیگر ندارند و موجب ایجاد تنوع برای شهروندان نمی‌شود و فرض صفر یعنی وجود نداشتن رابطه بین دو متغیر تایید می‌گردد.

که وجود فضاهای خدماتی و وجود فضاهای مذهبی موجب رضایت شهروندان نمیشود و فرض صفر یعنی وجود نداشتن رابطه بین دو متغیر تایید می‌شود. همچنین در مورد دوم که کمترین همبستگی می‌باشد، به بررسی همبستگی بین وجود بازار و وجود تزئینات می‌باشد، با توجه به سطح معناداری به این نتیجه می‌رسیم که وجود بازار و وجود تزئینات ارتباطی باهمدیگر ندارند و موجب رضایت شهروندان نمی‌شود و فرض صفر یعنی وجود نداشتن رابطه بین دو متغیر تایید می‌گردد. با توجه به جدول همبستگی می‌بینیم که بیشترین همبستگی مربوط می‌گردد به تاثیرگذاری عوامل وجود فضاهای حرکتی خاص و وجود بازار در ایجاد تنوع برای شهروندان خواهد شد و با توجه به سطح

جدول ۶: جدول همبستگی بین متغیرها در رابطه با فاکتور تنوع

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معناداری
میزان تاثیرگذاری وجود فضاهای حرکتی خاص و وجود بازار در ایجاد تنوع برای شهروندان	۰/۲۷۸	۰/۰۰۵
میزان تاثیرگذاری وجود بازار وجود فضاهای مذهبی در ایجاد تنوع برای شهروندان	۰/۰۰۲	۰/۹۸۱

جدول ۷: آمار توصیفی

تعداد	انحراف معیار	میانگین
۱۰۰	۱/۲۵۷	۳/۴۳
۱۰۰	۰/۹۴۸	۲/۶۴
۱۰۰	۰/۵۰۳	۱/۳۶
۱۰۰	۰/۷۴۴	۱/۸۲
۱۰۰	۱/۲۳۳	۲/۵۷
۱۰۰	۰/۸۲۱	۱/۵۲

جدول ۸: مقدار ضریب همبستگی بین متغیرها مستقل و وابسته

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
۱	۰/۷۳۸	۰/۵۴۵	۰/۵۱۶	۰/۱۷۶۹۲

تحلیل چند متغیره داده‌ها در جدول ۷ میانگین و انحراف معیار و تعداد داده‌های هر متغیر مشاهده می‌شود. جدول ۸ مقدار ضریب همبستگی بین متغیرها مستقل و وابسته را نشان می‌دهد. در مدل یک فقط ۶ متغیر وارد مدل شده و مقدار ضریب همبستگی چندگانه ۰/۷۳۸ گزارش شده، پس بین ۶ متغیر همبستگی نسبتاً قوی‌ای وجود دارد. مقدار ضریب تعیین تعدیل یافته ۰/۵۴۵ گزارش شده است این بدان معنی است که متغیر مستقل (۶ متغیر) حدود ۵۴۵٪، از کل واریانس متغیر وابسته (فاکتور سرزندگی) را تبیین می‌کند. برای بررسی مناسب بودن مدل رگرسیونی از آزمونی تحت عنوان ANOVA استفاده می‌گردد. این آزمون در واقع به صورت زیر می‌باشد:

$H_0 =$ تمامی ضرایب غیر ثابت مدل رگرسیونی برابر صفر است $H_1 =$ خلاف فرض صفر

از آزمون بالا به عنوان آزمون مناسب بودن مدل رگرسیونی یاد می‌گردد. واضح است که در آن علاقمند به رد فرض صفر هستیم.

جدول ۱۰ نتیجه مناسب بودن مدل رگرسیونی را نشان می‌دهد. با توجه به مقدار معنی داری این آزمون در مدل (sig=۰۰۰) مناسب بودن مدل رگرسیون را می‌توان در سطح ۰/۰۵ نتیجه گرفت؛ یعنی فرض صفر رد می‌شود.

جدول ۱۰ ضرایب برآورد مدل رگرسیونی (ستون

جدول ۹. ضریب ANOVA

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
۱	Regression	۳/۴۹۰	۶	۰/۵۸۲	۱۸/۵۸۵	۰۰,۰a
	Residual	۲/۹۱۱	۹۳	۰/۰۳۱		
	Total	۶/۴۰۱	۹۹			

جدول ۱۰. Coefficientsa

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
۱ (Constant)	۰/۰۱۱	۰/۱۲۰		۸,۴۰۴	۰/۰۰۰
وجود فضاهای مذهبی	۰/۰۸۱	۰/۰۱۵	۰/۴۰۱	۵,۵۶۶	۰/۰۰۰
وجود فضاهای خدماتی	۰/۰۹۷	۰/۰۱۹	۰/۳۶۲	۵,۰۲۶	۰/۰۰۰
وجود بازار	۰/۰۱۸	۰/۰۳۶	۰/۰۳۵	۰,۵۰۰	۰/۰۰۰
وجود فضاهای حرکتی خاص	۰/۱۲۲	۰/۰۲۶	۰/۳۵۶	۴,۷۶۳	۰/۰۰۰
وجود ترئینات در بناهای اصلی	۰/۰۷۷	۰/۰۱۵	۰/۳۷۳	۵,۰۴۲	۰/۰۰۰
استفاده از متریاال های بومی	۰/۰۶۹	۰/۰۲۲	۰/۲۳۲	۳,۰۷۸	۰/۰۰۰

جدول ۱۱. Statistics

تعداد	انحراف معیار	میانگین
۱۰۰	۱/۲۵۷	۳/۴۳
۱۰۰	۰/۹۴۸	۱/۶۴
۱۰۰	۰/۵۰۳	۱/۳۶
۱۰۰	۰/۷۴۴	۱/۸۲
۱۰۰	۱/۲۳۳	۲/۵۷
۱۰۰	۰/۸۲۱	۲/۲۵
۱۰۰	۰/۰۶۰	۲/۲۲
۱۰۰	۱/۰۶۱	۲/۱۶
۱۰۰	۰/۹۴۳	۳/۰۲
۱۰۰	۰/۹۱۳	۱/۶۶
۱۰۰	۰/۶۴۴	۱/۵۰
۱۰۰	۱/۰۶۳	۲/۱۱
۱۰۰	۱/۱۳۱	۲/۷۱
۱۰۰	۱/۰۱۴	۲/۲۷
۱۰۰	۰/۶۶۹	۱/۵۸
۱۰۰	۰/۶۲۵	۱/۵۶
۱۰۰	۰/۸۶۰	۱/۷۴
۱۰۰	۰/۹۶۴	۲/۰۰

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۷۹

جدول ۱۲. KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		۰/۴۶۸
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	۲۱۶/۰۴۴
	df	۱۵۳
	Sig.	۰/۰۰۱

جدول ۱۳. Communalities

	Initial	Extraction
تأثیر فضاهای مذهبی بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۶۲۶
تأثیر فضاهای خدماتی بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۷۴۴
تأثیر بازار بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۶۲۱
تأثیر فضاهای حرکتی خاص بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۶۹۷
تأثیر وجود ترئینات بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۷۰۵
تأثیر متریاال های بومی بر فعالیت	۱/۰۰۰	۰/۶۸۰
تأثیر فضاهای مذهبی بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۵۷۱
تأثیر فضاهای خدماتی بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۴۷۱
تأثیر بازار بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۶۸۴
تأثیر فضاهای حرکتی خاص بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۶۳۳
تأثیر وجود ترئینات بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۶۴۷
تأثیر متریاال های بومی بر رضایت	۱/۰۰۰	۰/۷۳۰
تأثیر فضاهای مذهبی بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۶۱۷
تأثیر فضاهای خدماتی بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۷۰۹
تأثیر بازار بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۷۰۴
تأثیر فضاهای حرکتی خاص بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۵۵۷
تأثیر وجود ترئینات بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۶۷۴
تأثیر متریاال های بومی بر تنوع	۱/۰۰۰	۰/۶۶۱

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

■ ۲۸۰ ■

روش تحلیل عاملی

(B)، مقدار استاندارد شده، مقدار آزمون t ، میزان معنی داری آورده شده است و با توجه به سطح معنی داری این متغیرها ($sig > 0.05$) فرض صفر در سطح ۰/۰۵ رد می گردد و هر ۶ تا متغیر وارد مدل می گردند.

جدول ۱۱ تحلیل عاملی نامی عمومی برای برخی روش های آماری چند متغیره است که هدف اصلی آن خلاصه کردن داده هاست.

با توجه به جدول ۱۲ چون مقدار آماره KMO برابر

جدول ۱۴. درصد واریانس و مقادیر ویژه عامل های مختلف

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	of % Variance	Cumulative %	Total	of % Variance	Cumulative %	Total	of % Variance	% Cumulative
۱	۱,۸۹۷	۱۰,۵۴۱	۱۰,۵۴۱	۱,۸۹۷	۱۰,۵۴۱	۱۰,۵۴۱	۱,۷۹۷	۹,۹۸۲	۹,۹۸۲
۲	۱,۸۵۷	۱۰,۳۱۶	۲۰,۸۵۶	۱,۸۵۷	۱۰,۳۱۶	۲۰,۸۵۶	۱,۵۹۶	۸,۸۶۸	۱۸,۸۵۱
۳	۱,۷۷۶	۹,۸۶۵	۳۰,۷۲۱	۱,۷۷۶	۹,۸۶۵	۳۰,۷۲۱	۱,۵۱۳	۸,۴۰۸	۲۷,۲۵۹
۴	۱,۴۹۱	۸,۲۸۶	۳۹,۰۰۸	۱,۴۹۱	۸,۲۸۶	۳۹,۰۰۸	۱,۵۱۱	۸,۳۹۳	۳۵,۶۵۲
۵	۱,۳۱۷	۷,۳۱۷	۴۶,۳۲۵	۱,۳۱۷	۷,۳۱۷	۴۶,۳۲۵	۱,۴۶۰	۸,۱۱۴	۴۳,۷۶۶
۶	۱,۲۵۰	۶,۹۴۴	۵۳,۲۶۹	۱,۲۵۰	۶,۹۴۴	۵۳,۲۶۹	۱,۳۱۳	۷,۳۹۵	۵۱,۰۶۱
۷	۱,۱۲۰	۶,۲۲۲	۵۹,۴۹۱	۱,۱۲۰	۶,۲۲۲	۵۹,۴۹۱	۱,۲۹۲	۷,۱۷۹	۵۸,۲۳۹
۸	۱,۰۲۲	۵,۶۱۷	۶۵,۱۰۸	۱,۰۲۲	۵,۶۱۷	۶۵,۱۰۸	۱,۲۴۷	۶,۹۲۹	۶۵,۱۰۸
۹	۹۱۳	۵,۰۷۲	۷۰,۳۴۰						
۱۰	۸۳۵	۴,۶۴۱	۷۴,۹۸۱						
۱۱	۸۱۰	۴,۵۰۲	۷۹,۳۸۳						
۱۲	۷۴۶	۴,۱۴۵	۸۳,۵۲۸						
۱۳	۶۸۳	۳,۷۹۳	۸۷,۳۲۱						
۱۴	۶۰۱	۳,۳۴۰	۹۰,۶۶۱						
۱۵	۵۲۶	۲,۹۲۲	۹۳,۵۸۳						
۱۶	۴۴۲	۲,۴۵۹	۹۶,۰۴۲						
۱۷	۴۱۱	۲,۲۸۵	۹۸,۳۲۸						
۱۸	۳۰۱	۱,۶۷۲	۱۰۰,۰۰۰						

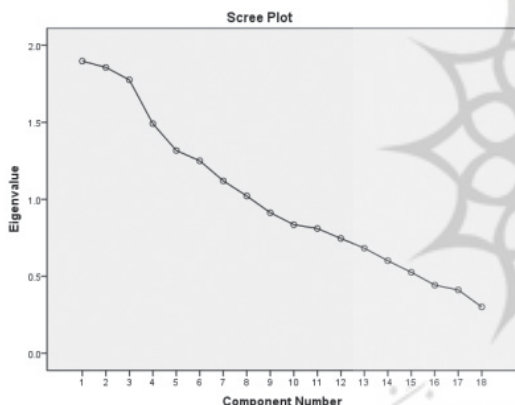
مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۸۱

Case Processing Summary			
	%	N	
۱۰۰,۰	۱۰۰	Valid	Cases
۰	۰	Excludeda	
۱۰۰,۰	۱۰۰	Total	

واریانس متغیرها داشته است. در ستون Extraction Sums of Squared Loadings واریانس تبیین شده عامل‌هایی ارائه شده است که مقادیر ویژه آنها بزرگتر از عدد یک باشد. ستون Rotation Sums of Squared Loadings مجموعه مقادیر عامل‌های استخراج شده بعد از چرخش را نشان می‌دهد. همچنانکه مشاهده می‌شود همه عامل‌ها قابلیت تبیین واریانس‌ها را دارند.

شکل فوق تغییرات مقادیر ویژه را در ارتباط با عامل‌ها نشان می‌دهد. این نمودار برای تعیین تعداد بهینه مؤلفه‌ها به کار می‌رود. با توجه به این نمودار مشاهده می‌شود که از عامل سوم به بعد تغییرات مقدار ویژه کم می‌شود، پس می‌توان عامل‌هایی را که به عنوان عوامل مهم که بیشترین نقش را در تبیین واریانس داده‌ها دارند، استخراج کرد. میزان پایانی طیف‌ها به شرح زیر است:

Reliability Statistics	
N of Items	Cronbach's Alpha
۱۸	۰,۲۶۰

۰/۴۶۸ است پس داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی مناسب‌اند. همچنین نتایج آزمون کرویت بارتلت نیز معنی‌دار است به این مفهوم که صفر رد می‌شود یعنی بین متغیرها همبستگی وجود دارد.

جدول ۱۳ میزان اشتراک متغیرها یا واریانس کل با میزان اشتراک عاملی متغیرها را نشان می‌دهد. برای مثال ملاحظه می‌شود که ۸۵ درصد واریانس امتیازات متغیر «وجود تزیینات و متریال بومی و وجود بازار» واریانس عامل مشترک است Initial گویای تمامی اشتراک‌های قبل از استخراج است، بنابراین تمامی آنها برابر با یک هستند؛ همان‌گونه که در جدول زیر مشاهده می‌شود بیشتر میزان اشتراک‌ها بالاتر از ۵۰ درصد است و بیانگر توانایی عامل‌های تعیین شده در تبیین واریانس متغیرهای مورد مطالعه است. با وجود این در بین مقادیر اشتراک، تفاوت‌هایی نیز مشاهده می‌شود.

جدول ۱۴ مقدار ویژه و واریانس متناظر با عامل‌ها را نشان می‌دهد. در ستون Initial Eigenvalues مقادیر ویژه اولیه برای هر یک از عامل‌ها در قالب مجموع واریانس تبیین شده برآورد می‌شود. واریانس تبیین شده برحسب درصدی از کل واریانس و درصد تجمعی است. مقدار ویژه هر عامل، نسبتی از واریانس کل متغیرهاست که توسط آن عامل تبیین می‌شود. مقدار ویژه از طریق مجموع مجذورات بارهای عاملی مربوط به تمام متغیرها در آن عامل قابل محاسبه است، از این رو مقادیر ویژه، اهمیت اکتشافی عامل‌ها را در ارتباط با متغیرها نشان می‌دهد. پایین بودن این مقدار برای یک عامل به این معنی است که آن عامل نقش اندکی در تبیین

نتیجه گیری و جمع بندی

پژوهش حاضر بر مبنای رشته روانشناسی محیطی که نحوه اثر گذاشتن عناصر معماری بومی قرارگاههای رفتاری اجتماعی بر روی سرزندگی شهروندان، تهیه و تنظیم شده است. با توجه به نتایج تحلیل پرسشنامه که از میان ۱۰۰ نفر به طور تصادفی صورت گرفته است، نتایج زیر حاصل شده است:

• در ابتدا برای تأیید پایایی پرسشنامه، از آلفای کرونباخ استفاده شده است که نشان می دهد، تمام شاخص های این پژوهش با ضریب بالا می باشد که بیانگر بالا بودن میزان انسجام درونی گویه ها در پرسشنامه است.

• با توجه به جدول همبستگی این نتیجه حاصل می شود که عناصر معماری بومی قرارگاههای رفتاری اجتماعی گیلان همواره بر افزایش فعالیت شهروندان موثر است و همچنین فرضیه بعدی این پژوهش مبنی بر همبستگی میان عناصر معماری بومی در ایجاد تنوع برای شهروندان نیز تأیید شده و تأثیرگذارتر است. ولی فرض سوم یعنی رابطه بین عناصر معماری بومی در برابر رضایت شهروندان، با توجه به سطح معناداری، رابطه ای برقرار نیست.

• با توجه به تحلیل عاملی، میزان تأثیرگذاری وجود عناصر معماری بومی در قرارگاه های رفتاری اجتماعی تأیید شده و در این بین وجود فضاهای مذهبی بر میزان سرزندگی شهروندان تأثیرگذارتر است.

• عوامل مهم که بیشترین نقش را در تبیین واریانس داده ها دارند، تأثیر ۸۵ درصد واریانس امتیازات متغیر «وجود تزیینات و متریا بومی و وجود بازار» واریانس عامل مشترک است.

منابع و ماخذ

آستین فشان، پروانه و هزارجریبی، جعفر (۱۳۸۸) بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی، جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۰، شماره ۱، ص ۱۱۹.
آلپاگونولولو، آدریانو (۱۳۸۴) معماری بومی. ت: علیمحمد سادات افسر، تهران: مؤسسه علمی و

فرهنگی فضا.

جیکوبز، جین (۱۳۸۶) مرگ و زندگی شهرهای بزرگ امریکایی، ترجمه حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، انتشارات دانشگاه تهران.

خستو، مریم و سعیدی رضوانی، نوید (۱۳۸۹) عوامل مؤثر بر سرزندگی فضاهای شهری، نشریه هویت شهر، سال چهارم، شماره ۶.

خمامی زاده، جعفر، (۱۳۹۰) ساغری سازان یکی از قدیمی ترین محله های رشت، گیلان نامه، جلد هفتم، نشر گیلکان، رشت.

دادپور، سارا (۱۳۹۰) سرزندگی فضاهای شهر، مطالعه موردی: بخشی از خیابان ولی عصر تهران، نشریه داخلی سازمان زیباسازی شهر تهران، معاونت برنامه ریزی و توسعه، دوره اول، شماره ۲.

رایینو. ه. ل. (۱۳۹۱) ولایات دارالمرز ایران گیلان، انتشارات طاعتی، رشت.

ریچاردز، فرد، (۱۳۸۹) سفرنامه فرد ریچاردز، ترجمه مهین دخت صبا، شرکت انتشاراتی علمی و فرهنگی، تهران.

ساروخانی، باقر (۱۳۸۲) روش تحقیق در علوم اجتماعی، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، چاپ چهارم.

عباسی، هوشنگ، (۱۳۸۶) گیلان در سفرنامه های سیاحان ایرانی، نشر فرهنگ ایلیا، رشت.

فومنی، گیلانی، عبدالفتاح، (۱۳۹۰) تاریخ گیلان، تصحیح و تحشیه افشین پرتو، فرهنگ ایلیا، رشت.

گل، یان (۱۳۸۹) فضاهای عمومی و زندگی جمعی، ت: علی غفاری، صادق سهیلی پور، تهران، مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

گلکار، کوروش (۱۳۷۹) مؤلفه های سازنده کیفیت طراحی شهری، مجله صفا، شماره ۳۲.

گلکار، کوروش (۱۳۸۶) مفهوم کیفیت سرزندگی در طراحی شهری، مجله صفا، سال ۱۶، شماره ۴۴.

لینچ، کوین (۱۳۸۱) تئوری شکل شهر، مترجم: سید حسین بحرینی، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۸۳

میرهن شفیع، نیکروز، (۱۳۹۰) معماری برخی از خانه‌های تاریخی گیلان، نشر فرهنگ ایلیا، رشت. مطلبی، قاسم (۱۳۸۰) روانشناسی محیطی دانشی نو در خدمت معماری و طراحی شهری. فصلنامه هنرهای زیبا، شماره ۳.

ملگونف، گریگوری، (۱۳۷۶) کرانه‌های جنوبی دریای خزر، ترجمه دکتر امیر هوشنگ امینی، کتاب سرا، تهران.

نوایی، عبدالحسین، کسری، نیلوفر (۱۳۷۷) اسناد میرزا عبدالوهاب خان آصفالدوله، چاپ و نشر نظر، تهران.

نوزاد، رضا، (۱۳۸۸) گیلان در وقایع اتفاقیه، فرهنگ ایلیا، رشت.

Center, David V.(1977). The Psychology of place, London: Architectural Press.24

Landry, Charles, (2000). Urban vitality: A New source of Urban Competitiveness, Prince Claus Fund Journal, ARCHIS issue 'Urban Vitality/Urban Heroes.

Paumier, Cy. (2007) Creating a Vibrant City Center (ULI) Urban Land Institute. Washington. D.C

Gehl, John, (1987). "Life Between Buildings", Van Nostrand Reinhold press.

Carmona, M.and Heath,T and .Oc,T. and Tiesdell,S. (2006). Public Place – Urban Spaces, London, Architectural Press.

Jacobs, J. (1961). The death and life of great American cities, New York, Vintage Press.

Cowan, R. (2005). The Dictionary of great American cities, New York, Vintage Press.

Lynch, P. (1960). The image of the city, MIT press, Cambridge.

Paumier, C.Y. (2007). CREATING A Vibrant City Center, Washington, (ULI) Urban Land Institute.

Schiller,R. (1994). Vitality and Viability: challenge to the Town Center, International. Journal of Retail & Distribution Management.

Timmer, v.and Seymoat,N. The Livable City: The World Urban Forum 2006,Vancouver Working Group Discussion Paper, 2005.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۲۸۴

مجله علمی پژوهشی
شماره ۴۰ پاییز ۱۳۹۴
فصلنامه مدیریت شهری